

DÜĞME: 5 BİN YIL ÖNCE SÜS OLARAK KULLANILIRDI

Düğme, insanların dokudukları kumaşlarla ilk elbiselerini diktiği dönemlerde kullanılmaya başlandı. Hindistan'da İndus Vadisi'nde, düğme benzeri bazı objelerin süs amacıyla 5 bin yıl önce kullanıldığı belirlendi. Elbiselerde düğme kullanılmasına da ilk kez, M.Ö. 2000'de İndus Vadisi'nde başlandı. Bu düğmeler, küçük deniz salyangozu ve diğer deniz kabuklularından yapılmaktaydı. Düğmeler çoğunlukla süs amacıyla kullanılmış olsa da bazılarının orta kısmının delikli oluşu elbiselere dikildiğini göstermektedir. Çin'de yapılan arkeolojik kazılarda, İndus Vadisi ile aynı dönemde Çin'de yapılmış düğmeler bulundu. Güney Kıbrıs'ta kazı yapan arkeologlar, Larnaka'daki Hala Sultan Tekkesi civarında 3200 yıllık düğmelere rastladı. Almanya'da Gothenburg Üniversitesi Arkeoloji Bölümü öğretim üyelerinden Profesör Peter Fischer, Larnaka'daki bir mezarda yaptığı kazıda 100 civarında değerli obje buldu. Fischer 2016 yılında, mezarda renkli seramikten yapılmış 3,3 santimetre çapında ve ortası delik olan düğmeler bulunduğunu açıkladı. Bu düğmelerin; 3200 yıl önce Mezopotamya veya Mısır'dan ithal edildiği düşünülüyor.

© Fischer, Cyprus 2016

Larnaka-Hala Sultan Tekkesi'nde bulunan 3200 yıllık seramik düğme

Düğmenin yaygınlaşması

Düğme; önceleri deniz kabukluları, seramik, fildişi, kemik, boynuz veya metalden yapılırdı. Düğmeden önce genellikle elbiselerde, büyük iğneler kullanırdı. Roma İmparatorluğu'nda, 5-7 metre uzunluğundaki beyaz yünlü kumaştan yapılan ve toga denilen kıyafeti Roma vatandaşları giyebilirdi. Togayı bütün halinde tutabilmek için Romalılar, broş formundaki büyük çengelli iğneleri kullanılırdı. Günümüzdekine benzer şekilde ilik ve düğme kullanımının yaygınlaşması uzun zaman aldı. Avrupalılar; 1096'da başlayıp 1272 yılına kadar süren Haçlı Seferleri sırasında, Orta Doğu ülkelerindeki kaliteli düğme üretim

tekniklerini öğrenerek Avrupa'ya döndüler. Avrupa'da 1200'lerde kadın ve erkekler, vücuda yapışan dar elbiseler giymeye başlamıştı. Bu tür kadın elbiselerinin önünde birbirine çok yakın olan 30 adet ve kollarında da 20 adet düğme kullanıldığı için düğme bulmak zorlaştı. Haçlı Seferleri'nden dönen ustalar, Avrupa'da artan düğme ihtiyacının karşılanmasını sağladı. Çok sayıda küçük düğmeleri olan bu tür elbiseleri giyen kadınların, düğmeleri ilikleyip açmaları zordu. Bu nedenle kadınlar, ucu kanca şeklinde olan düğme ilikleyip açma aletleri kullanırdı. Kadınların elbiselerindeki iliklerden, derilerinin görüneceğini öne süren kilise "cehennemin kapısını açan bu iliklerdir" diyerek çok düğmeli dar elbiseleri protesto etti. Avrupa'da, 5000 yıl önce olduğu gibi düğmeler zamanla süs olarak ve gösteriş yapmak için kullanılır oldu. Rönesans Dönemi'nde; saray mensupları ve zenginler, üzerinde değerli taşlar olan altın veya gümüş düğmeler kullanırdı. İskoç kraliçesi Mary Stuart'ın; 1587'de kafası kesilerek idam edilirken giydiği elbisenin düğmeleri altından yapılmıştı ve üzerleri mücevherlerle kaplıydı. ABD'de 1800'lerde düğme bulmak zor olduğu için kadınlar, kurşun metalini ocakta eritip kalıba dökerek düğmelerini kendileri yapardı. Sanayi Devrimi sonrasında teknoloji gelişince, düğmeler fabrikalarda üretildiği için tüm dünyada ucuzladı. Japonlar, 1800'lerde limanlarını dış ticarete açtıktan sonra Japon sanatını yansıtan düğmeler moda olmuştu. Günümüzde Çin, ucuz plastik düğmelerin üretiminde dünya lideridir.

Prof. Dr. Ural Akbulut
ODTÜ Kimya Bölümü